

Nr 282.

Av herr **Rydén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m.

Då nu förslag av Kungl. Maj:t (prop. 206) framlagts om socialstyrelsens organisation, synes en angelägenhet böra upptagas till prövning, som med detta spörsmål äger ett synnerligen nära sammanhang, nämligen frågan om placeringen av den inom socialdepartementet upprättade byrån för fattigvård och barnavård. Starka skäl synas nämligen föreligga för en överflyttning av denna byrå till socialstyrelsen.

De ärenden, som fattigvårdsbyrån inom socialdepartementet har att handlägga, torde få anses som sociala frågor i alldeles särskild grad. De äga ock i många hänseenden sammanhang med de sociala ärenden i allmänhet, som handläggas av socialstyrelsens första byrå. En splittring av de sociala ärendena på olika ämbetsmyndigheter är i och för sig icke principiellt önskvärd. Några verkliga olägenheter av fattigvårdsärendenas handläggning inom socialstyrelsen torde heller knappast kunna påvisas.

Vad som emellertid enligt min uppfattning i alldeles särskild grad gör en sådan överflyttning önskvärd, är de administrativa synpunkterna. Den nuvarande organisationen innebär ur nämnda synpunkt en principiell avvikelse från vad som i övrigt gäller inom svensk förvaltning. Det har som bekant stått strid om frågan, huruvida de centrala ämbetsverken skulle bibehålla sin hittillsvarande självständighet eller i större eller mindre utsträckning anordnas som avdelningar under eller på annat sätt närmare knytas till statsdepartementen. Mellan dessa alternativ torde riksdagen numera få anses ha träffat sitt val till förmån för den historiskt framvuxna och alltså traditionella ordningen. Alla organisationsproblem inom den centrala förvaltningen ha i senare tid blivit lösta i enlighet härmed. De nya ämbetsverk, som under detta århundrade inrättats, ha alla fått sin ställning till regering och statsdepartement ordnad med samma självständighet som de äldre.

Men än mer! Där på grund av frånvaron av ett centralt ämbetsverk vissa rena förvaltningsuppgifter överlämnats åt ett statsdepartement — vanligen genom upprätthållande av en särskild byrå inom detsamma — har denna anordning i vår tid avskaffats. Jag erinrar sålunda om att läroverksbyrån inom ecklesiastikdepartementet i form av rent förvaltande styrelse avskaffades 1904 och ersattes med en läroverksöverstyrelse, att folkskolebyrån inom samma departement upphörde som förvaltande styrelse i och med folkskoleöverstyrelsens inrättande tio år senare och att egnahemsbyrån inom jordbruksdepartementet nyligen utbrutits till en fristående statens egnahemsstyrelse.

De skäl, som föranlett denna utrensning från departementen av byråer med rena styrelseuppgifter, hava varit både av praktisk och principiell art. Men säkerligen ha de sistnämnda varit de tyngst vägande. Den administrativa ordning, som eftersträvats, torde kunna karakteriseras sålunda, att statsmakterna velat förlägga de rena styrelseuppgifterna hos ett centralt verk, som med självständighet utövar sin förvaltning. Över de centrala verken står Kungl. Maj:t, som, i den mån ärenden hänskjutas till regeringens prövning, har att lita till beredning av ärendena av särskilda krafter, som stå oberoende av det centrala verket. Däremot hava statsmakterna icke ansett en sådan ordning önskvärd, att både den centrala styrelseuppgiften och föredragningen i statsrådsberedningen legat i samma persons hand. Man har velat se en garanti mot godtycke och maktfullkomlighet och för objektivitet och allsidighet i prövningen i det förhållandet, att ett ärende beredes och handlägges av olika personer inom det centrala verket och inom vederbörande statsdepartement.

Efter de på senaste tiderna företagna omorganisationer inom förvaltningen, som ägt rum, står fattigvårdsbyrån inom socialdepartementet, praktiskt taget, såsom ensam representant för den sammanblandning av styrelseuppgifter och departemental beredning, som eljest bortrensats. Fattig- och barnavårdsärendena handläggas centralt av chefen för denna byrå, han är inspektör för hela riket för dessa ärenden, han föredrager själv ärendena inför departementschefen. Ingen central mellaninstans finnes. Man har med viss rätt sagt, att denne ämbetsman i realiteten utrustats med en makt, som ingen svensk ämbetsman har, och makt utan egentligt personligt ansvar, då detta i de flesta fall måste tagas av en med tusen andra bestyr upptagen departementschef. Och systemet har ansetts så mycket betänkligare, som förvaltningsområdet berör alla våra kommuner. Deras mångskiftande fattigvårds- och barnavårdsärenden, de ekonomiskt stora frågorna om ålderdomshem, arbetshem, skyddshem o. s. v. äro i eminent grad beroende på denna enda ämbetsmans uppfattning och omdöme. Samtidigt visar byrån tendenser till en expansion ut över allt vidare marker. Vi ha i årets statsverksproposition ett exempel på dessa expansionssträvanden. Inspektionen över förlossnings- och barnhemmen — en till största delen medicinsk-hygienisk angelägenhet — skall läggas till nämnda byrå och icke till medicinalstyrelsen!

Det synes antagligt, att dessa arbetsuppgifter icke länge kunna ordnas på hittillsvarande sätt. Kravet på att få dessa ärenden handlagda av ett centralt verk komma att växa och vinna beaktande. Men i så fall komma krafterna säkerligen att inriktas på skapandet av ett *nytt centralt ämbetsverk*. Ur statens byrå för fattigvård och barnavård skapas *fattigvårdsöverstyrelsen*, eller vilket namn detta ämbetsverk kan komma att erhålla. Det blir säkerligen icke något litet ämbetsverk, som på detta sätt kommer till stånd, om expansionen får pågå några år framåt.

Enligt min uppfattning är det välbetänkt, om riksdagen i tid sörjer för att denna fråga ordnas på ett för statsverket billigare och mindre vidlyftigt sätt. Nu kan det ske genom att byrån i fråga med sin nuvarande personal överflyttas

från socialdepartementet till socialstyrelsen såsom en särskild byrå inom denna. Säkerligen ligger däri ingen fara för att fattigvårds- och barnavårdsärendena framdeles bli tillbakasatta. De nuvarande tjänstemännen inom departementets byrå komma att med sina stora insikter och intressen bli tillgängliga för arbetet inom socialstyrelsen. Därjämte erhåller handläggningen ett tillskott dels i den mångsidigare sociala erfarenhet, som inom socialstyrelsen är representerad, dels i chefens för socialstyrelsen upplysta omdöme. Då man torde kunna utgå ifrån att detta ämbetsverks chef framdeles som hittills kommer att bli en av de yppersta, som för detta värv står att tillgå, måste det innebära en betydande saklig fördel, att denne erhåller ett avgörande ord vid behandlingen av den viktiga grupp av sociala ärenden, som här är i fråga.

Om en sådan överflyttning äger rum, uppstår frågan, huruvida några särskilda anslag äro behövliga för fattig- och barnavårdsärendenas beredning inom socialdepartementet. Något *säkert* omdöme kan vara vanskligt att uttala. Men sannolikt kommer antalet mål av förevarande art att minska till en reu bagatell, då styrelseuppgifterna flyttas till socialstyrelsen. I vart fall läser departementet icke sakna utvägar att med tillgängliga arbetskrafter och anslag kunna ordna denna angelägenhet, tills närmare erfarenhet härom vunnits.

Med stöd av vad ovan anförts, tillåter jag mig vördsamt hemställa,

dels att socialstyrelsens ordinarie avlöningsstat, i samband med överflyttande av personalen å socialdepartementets byrå för fattigvård och barnavård, utökas med 1 byråchef, tillika statens inspektör för fattigvård och barnavård i lönegraden B 30, 1 sekreterare, tillika assistent hos statens inspektör för fattigvård och barnavård i lönegraden B 26 samt 1 kontorsbiträde i lönegraden B 4 ävensom 1 förste amanuens i lönegrad 19 i den för icke ordinarie befattningshavare vid statsdepartementet m. m. gällande löneplanen, *dels* att socialstyrelsens ordinarie avlöningsstat ökas med härför erforderliga belopp, *dels ock* att motsvarande anslag och befattningar utgå ur den för socialdepartementet fastställda staten.

Stockholm den 9 april 1929.

Värner Rydén.